

Bijlage I: Rapport ‘Medewerking schuldeisers minnelijke trajecten’

De medewerking van schuldeisers aan minnelijke schuldregelingen is onderzocht door Bureau Bartels. Het rapport doe ik u als bijlage bij deze brief toekomen. Met het onderzoeksrapport en de beleidsreactie worden drie moties van het lid Peters c.s. over medewerking van schuldeisers¹ uitgevoerd en daarnaast de motie van het lid Renkema c.s. over fraudevorderingen.² Het onderzoek is ook relevant voor de motie van de leden Van Weyenberg en Raemakers over snellere toelating tot de Wsnp.³

Conclusies onderzoek

Het onderzoek laat een overwegend positief beeld zien: ‘Het overgrote deel van de schuldeisers reageert gedurende de verschillende fases van het proces tijdig op verzoeken tot saldo-opgave en/of op voorstellen voor schuldenregelingen. Op dit punt zijn wel geringe verschillen geconstateerd tussen de typen schuldeisers. Overheidsschuldeisers reageren overwegend sneller dan private partijen. Wat hier meespeelt, is in hoeverre een partij is ingericht om met dergelijke verzoeken om te gaan en of er bijvoorbeeld sprake is van deelname aan NVVK-convenanten. Ook de werkwijze van de schuldhulpverlener en schuldeiser maakt hierbij verschil (analoog of digitaal). Vooral banken/hypotheekverstrekkers, nutsbedrijven en verzendhuizen/webshops reageren vaker niet op tijd. Specifiek bij voorstellen voor schuldenregelingen blijken midden- en kleinbedrijven en privéschuldeisers vaak wat meer tijd (en uitleg) nodig te hebben’.⁴

De motie van het lid Renkema c.s. verzocht daarnaast om te onderzoeken hoe vaak het verbod op een schuldregeling met (gedeeltelijke) kwijtschelding van fraudevorderingen een probleem veroorzaakt.⁵ Om uitvoering te geven aan de motie is bij het onderzoek uitgevraagd hoe vaak een fraudevordering de reden vormde om geen medewerking te verlenen aan een schuldregeling. Uit het onderzoek komt naar voren dat slechts in 1% van alle in het onderzoek betrokken schulden, fraude de reden is om geen medewerking te verlenen.

Samenwerking tussen schuldeisers en schuldhulpverlening

Schuldeisers die niet reageren of niet meewerken, kunnen tot grote vertraging leiden in een minnelijk schuldhulpverleningstraject. Dat kan ervoor zorgen dat mensen hun motivatie kwijtraken en dat een andere oplossing, zoals een Wsnp, langer op zich laat wachten. Ik ga hieronder in op acties die moeten zorgen dat dit minder vaak gebeurt.

Wat betreft de grotere schuldeisers die minder snel reageren, zoals banken en hypotheekverstrekkers, wil ik u graag toezeggen dat het ministerie van SZW met hen in overleg zal treden om te kijken hoe we dit kunnen verbeteren. Voor een kleine schuldeiser kan de openstaande vordering een grote impact hebben, zeker als dat meer dan één keer voorkomt. Daarnaast is de schuldeiser mogelijk onbekend met de concepten van minnelijke en wettelijke trajecten. Een schuldregeling (met kwijtschelding van de resterende schuld na afloop) wordt alleen voorgesteld als

¹ Kamerstukken II 2017-2018, 24515, nr. 442 en Kamerstukken II 2019-2020, 24515, nrs. 514 en 515

² Kamerstukken II 2019-2020, 24515, nr. 520

³ Kamerstukken II 2019-2020, 35300 XV, nr. 60

⁴ Regioplan (2020). Eindrapport Medewerking schuldeisers minnelijke trajecten.

⁵ Kamerstukken II 2019-2020, 24515, nr. 520

een betalingsregeling echt niet meer mogelijk is. Ik zie mogelijkheden om in samenwerking met branche- en belangenorganisaties te zorgen dat ook kleine schuldeisers goed op de hoogte zijn van het systeem, zodat ze vaker mee willen werken. Dat is immers vaak in hun eigen belang: zo krijgen zij nog een deel terug van de oorspronkelijke vordering. Ten slotte moet er ook oog zijn voor de kleine schuldeiser, die door een of meer onbetaald gebleven vorderingen zelf in de betalingsproblemen komen kan, en zo kan veranderen van weigerende schuldeiser in een problematische debiteur.

Verder komt duidelijk uit het onderzoek naar voren dat vanuit het veld behoefte is aan verbetering van de procedures van minnelijke trajecten. Het Schuldenknooppunt dat de NVVK⁶ met subsidie van het ministerie van SZW heeft ontwikkeld, wordt hierbij meermaals als voorbeeld genoemd. Op dit moment communiceren hulpverleners en schuldeisers nog op veel verschillende manieren om een schuldregeling tot stand te brengen: brieven, e-mails, portals, webformulieren. Ook is de werkwijze vaak niet goed op elkaar afgestemd. Daarom heeft de NVVK de afgelopen twee jaar gewerkt aan één manier van digitaal communiceren tussen schuldhulpverleners en schuldeisers. De NVVK werkt met een groep van gemeenten en schuldeisers aan de landelijke implementatie van het Schuldenknooppunt.⁷ Dit is ook een van de maatregelen die in verband met de coronacrisis worden versneld. Ik ondersteun hen daarbij.

Verplichte reactietermijn schuldeisers

Ik reken erop dat met bovenbeschreven acties de medewerking van schuldeisers verder verbetert. Echter, om een schuldregeling te kunnen treffen, moet een schuldhulpverlener van elke schuldeiser reactie krijgen op verzoeken tot saldo-opgave en op voorstellen voor schuldregelingen. Een enkele schuldeiser, die lange tijd niet reageert, kan daardoor het tempo bepalen. Een verplichte reactietermijn kan vertraging helpen voorkomen. Voor schuldeisers en schuldhulpverleners geeft een verplichte reactietermijn duidelijkheid. Ik wil daarom een verplichte reactietermijn invoeren en zal daartoe regelgeving laten voorbereiden. Een verplichte reactietermijn houdt géén verplichting in voor schuldeisers om mee te werken, wél om te reageren. Verschillende elementen zoals de exacte termijn en de naleving van de termijn, zullen in het wetsvoorstel verder worden uitgewerkt. Met de invoering van een verplichte reactietermijn voor schuldeisers worden twee moties uitgevoerd van het lid Peters c.s.⁸ en ook bijgedragen aan uitvoering van de motie van de leden Van Weyenberg en Raemakers.⁹ De derde motie van het lid Peters c.s. betreft de medewerking van schuldeisers. Daarin wordt verzocht te onderzoeken of het mogelijk is om af te spreken, dat als er met schuldeisers afspraken zijn gemaakt over 75% van de totale schuld, de overige schuldeisers automatisch ook akkoord gaan.¹⁰ De maatregel zou het recht van de schuldeiser om te beschikken over zijn eigendom inperken. Het zou zijn recht inperken om medewerking aan een minnelijke regeling te weigeren. Een dergelijke inperkende maatregel kan niet worden genomen zonder tussenkomst van de rechter. De situatie na invoering van een reactietermijn zal zijn, dat een schuldeiser wel moet reageren binnen een gestelde termijn, maar dat hij niet automatisch gebonden raakt aan een minnelijke regeling, als hij dat niet doet. Alleen de rechter kan een schuldeiser na een integrale belangenafweging dwingen tot medewerking. Daarin is wettelijk al voorzien— en vaak met succes volgens de jaarlijkse Monitor

⁶ Branchevereniging voor schuldhulpverlening, sociaal bankieren en bewindvoering.

⁷ <https://www.nvbk.nl/schuldenknooppunt#>

⁸ Kamerstukken II 2019-2020, 24515 nrs. 442 en 514

⁹ Kamerstukken II 2019-2020, 35300 XV, nr. 60

¹⁰ Kamerstukken II 2019-2020, 24515, nr. 515

Wsnp – met het kader van het dwangakkoord van artikel 287a Faillissementswet (Fw). Ik beschouw ook de derde motie hiermee als uitgevoerd.

Ik geloof dat een reactietermijn, samen met andere acties in de Brede Schuldenaanpak, een goede aanvulling is en zal zorgen voor de nodige versnelling en verbetering van de schuldhulpverlening.

Medewerking aan schuldregelingen bij fraudevorderingen

Op basis van de wetgeving kunnen fraudevorderingen binnen de sociale zekerheid op dit moment niet mee in de finale kwijting van de schulden, na afloop van een minnelijke schuldregeling. Met andere woorden: Als na een schuldregeling van drie jaar iemand van zijn of haar andere schulden af is, zal deze fraudevordering verder volledig terugbetaald moeten worden. Via de eerder genoemde motie van Renkema c.s. is door de Kamer aandacht gevraagd voor dit verbod op een schuldregeling met (gedeeltelijke) kwijtschelding van fraudevorderingen.¹¹ Dit is vervolgens meegenomen in het onderzoek van Bureau Bartels naar de medewerking van schuldeisers.

Tijdens de Kamerbehandeling van de wijziging van de Participatiewet in verband met het uitsluiten van fraudevorderingen bij de vermogenstoets heeft uw Kamer het amendement van de leden Peters (CDA) en Bruins (CU) aangenomen.¹² Met dit amendement wordt artikel 60c (verbod college om in te stemmen met een schuldregeling bij fraude) van de Participatiewet, alleen nog van toepassing op vorderingen waarbij de informatieplicht is geschonden én waarbij sprake is geweest van vastgestelde opzet of grove schuld. Hetzelfde zou gaan gelden voor vergelijkbare bepalingen in andere socialezekerheidswetten. Dit maakt het voor gemeenten eenvoudiger om mensen die niet opzettelijk de fout in zijn gegaan, te helpen met hun schulden.

Het amendement is (met het wetsvoorstel) op 9 september 2020 door uw Kamer aangenomen en is daarna ingediend bij de Eerste Kamer. Afhankelijk van de behandeling in de Eerste Kamer en de uitkomst van de gevraagde uitvoeringstoetsen op het amendement, zal de datum van inwerkingtreding bepaald worden. Het amendement kan, vanwege het publieke belang, zo spoedig mogelijk in werking treden. Dat kan in afwijking van de vaste verandermomenten voor nieuwe regelgeving (1 januari en 1 juli).

¹¹ Kamerstukken II 2019-2020, 24515, nr. 520

¹² Kamerstukken II 2020-2021, 35 374, nr. 11